

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií
FF UK v Praze

Posudek vedoucího diplomové práce

Kristýna Pumprlová, *Československo-portugalské vztahy ve 20. a 30. letech 20. století*,
Univerzita Karlova v Praze, FF, Ústav románských studií, Praha 2011, 62 str.

Diplomantka si s ohledem na své současné (portugalština) i předchozí studium (dějepis) zvolila pro svou práci téma historické. Dvacátá a třicátá léta 20. století přitom měla pro vzájemné vztahy mezi oběma zeměmi, Československem a Portugalskem, zásadní a přelomový význam, i když jejich vývoj v tomto krátkém časovém období zaznamenal zcela protichůdné polohy. Československo po svém vzniku v roce 1918 utvářelo svou zahraniční politiku a navazovalo diplomatické styky se sousedními i vzdálenějšími zeměmi. Dvacátá léta tak znamenala sblížení i s Portugalskem, navázání diplomatických vztahů a uzavření obchodní dohody. Na konci této dekády však bylo provázeno neshodami o úrovni čs. zastoupení v Portugalsku, ve 30. letech pak poznamenáno rozdílnými postoji k politickému vývoji ve Španělsku a v roce 1937 se jiný spor - o dodávky čs. zbraní pro portugalskou armádu - stal důvodem pro jednostranné přerušení diplomatických vztahů portugalskou stranou.

Právě tyto dva extrémy – navázání a následné přerušení diplomatických vztahů - si diplomantka vytyčila jako rámec své práce a k momentu přerušení a vysvětlení okolností a celkového kontextu směřuje celá její práce, přičemž čerpá především z archívních dokumentů čs. zastupitelského úřadu v Lisabonu (a konzulátu v Portu) zasílaných na čs. ministerstvo zahraničí (uložené v AMZV) a doplňuje je o další archívní materiály z portugalského MZV a Archivu Oliveiry Salazara, tehdejšího předsedy vlády, který se také „ujal“ vedení ministerstva zahraničí.

Z bohatých fondů zvláště AMZV se jí podařilo vytvořit přehledný obraz křehkosti diplomatických jednání, jejich úspěchů, ale také nedorozumění a odlišných hodnotících východisek obou stran (otázka personálně spojených zastupitelských úřadů v Madridu a Lisabonu oproti „neopětovanému“ posílení pozice Prahy na úkor Vídně), vyvstává problém vzájemné důvěry/nedůvěry v otázce vztahu salazarovského Portugalska a Frankova režimu ve Španělsku, stejně jako v otázce míry ovlivňování čs. zahraniční politiky Sovětským svazem.

Kristýna Pumprlová není jedinou diplomantkou, která se otázce československo-portugalských vztahů věnovala a která k tomu využila mj. fondů AMZV v Praze. Práce Martina Smutného se však soustředí především na analýzu vnitřního politického vývoje v Portugalsku v letech 1925-1930 a, je-li k tomu příležitost, průběžně ji oživuje glosami československých diplomatů. Práce Lindy Kundrátové má zase těžiště zejména v osobnosti generála Humberta Delgada a jeho pobytu v Československu v roce 1964. Proto je dobře, že se diplomantka zaměřila na užší problematiku diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi a časově ji vymezila obdobím mezi vznikem Čs. republiky a Mnichovem, které má svůj nechvalný vrchol právě v přerušení diplomatických vztahů v roce 1937. Tato okolnost, citovaná v četných příručkách, však doposud nebyla náležitě zpracována.

Své preferenci pro dějiny diplomacie pak Pumprlová podřizuje i svůj pohled na kulturní a hospodářské vztahy. Zvláště kulturních kontaktů ve zmíněném období bylo mnohem více (viz Klíma 2007, 511-514), ale zmiňuje ty, ve kterých se čs. zastupitelský úřad přímo angažoval nebo o nichž referoval. Spíše než celkový přehled existujících, mnohdy letmých vztahů (který by při rozptýlenosti a nedostatečnosti informací nutně vyústil v pouhý registr), tak spíše vytváří tematicky ucelený obrázek aktivit čs. diplomatického zastoupení v Portugalsku, který je také jedním z hlavních přínosů této práce. (Tento aspekt, i když vyplývá z užití archivu AMZV jako základního, i když ne jediného zdroje informací, by si zasloužil být více a explicitně vyzdvižen – nejen v úvodu práce.)

Za ne zcela adekvátní považuji překlad názvu práce do angličtiny – i když jde o detail, počátek 40. let je v práci reflektován už jen velmi okrajově a i formálně vzato končí 30. léta rokem 1939.

Práce je psána přehledně a převážně kultivovaně, dílčí formulační neobratnosti a „překlepy“ jsou spíše výjimkou. K nepřesnostem bych uvedla: v případě V. Kybala (str. 14, pozn. 38) - „1935-1939 zastupoval ČSR v mnoha zemích LA“ navozuje dojem, že vystřídal několik postů, ve skutečnosti byl vyslancem v Mexiku s působností v přilehlých středoamerických zemích; v překladu prohlášení port. vlády z 19. srpna 1937 (str. 35, předposl. ř. a str. 36, poslední odst.) - výraz „infundado“ (tj. neopodstatněný) je překládán jako „neoprávněný“, což z právního hlediska asi není totéž; k Sokolu na Kapverdských ostrovech by měla být zmíněna studie J. Klímy (*IAP XXXVI/2002*). Co znamená pojem „střední průmysl“? (str. 46). Nejsem si jista, zda kolegyně pracovala i s 2. vydáním Klímových *Dějin Portugalska*, které byly oproti prvnímu podstatně rozšířeny.

Určitě by bylo zajímavé dohledat např. dokumentaci Čs. zbrojovky v Brně, která měla dodat Portugalsku v inkriminovaném období své výrobky: problematický kontrakt a složitá politická

situace se musely v její vnitřní dokumentaci i třeba v korespondenci s čs. představiteli MZV projevit. Pravdou však je, že v tom okamžiku by se práce zaměřila spíše na problematiku hospodářských dějin než dějin diplomacie. Do budoucna však toto spojení představuje další možnost, jak tuto problematiku uchopit v ještě širším kontextu.

Shrnula bych, že práce ve svém celku je velmi zdařilá, mapuje klíčové období rozbíhající se čs. zahraniční politiky vůči rovněž mladé Portugalské republice. To, že se nedávno navázané diplomatické vztahy dostaly ve 30. letech do slepé uličky a že tato krize trvala téměř čtyři desítky let, se zdá při zběžném pohledu takřka nepochopitelné – diplomantka na základě práce s archívními prameny československé i portugalské provenience poodkryla příčiny a okolnosti tohoto stavu. Zde bych ještě ráda zdůraznila pečlivou práci s archiváliemi a jejich citacemi. Drobné připomínky nijak zásadně neovlivňují kvalitu odvedené práce, která splňuje podmínky na diplomovou práci kladené. Navrhuji její hodnocení známkou výborně.

V Praze, 1. 2. 2011